

Okuma Öğrenme Alanıyla İlgili Lisansüstü Tezlerdeki Önerilerin Eğilimlerinin İncelenmesi: 2016-2021 Arası

Aydın ÖNAL¹
Sedat MADEN²

Özet

Ana dili olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerindeki okuma öğretimiyle ilgili önerileri incelemek ve eğilimlerini belirlemek için yapılan çalışma, nitel araştırma yöntemine göre kurgulanmıştır. Araştırma verisini oluşturan lisansüstü tezlerdeki öneriler meta-tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın materyali Ulusal Tez Merkezi'nden temin edilmiştir. Sonuç olarak lisansüstü tezlerde yer alan öneriler çoğunlukla okuma öğretimi süreci ile ilgili olarak sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunu araştırmacılara, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına, ailelere ve öğrencilere yönelik öneriler izlemiştir. Okuma süreci ile ilgili lisansüstü tezlerde yer alan önerilerde; okuma alışkanlığı, metin, program/kazanım, etkinlik, strateji, yöntem ve teknik, etkinlik, kitaplık ve kütüphane, materyal, ölçme ve değerlendirme, okuma stratejileri ve okuma türleri gibi konularda sunulduğu belirlenmiştir. Okuma sürecinin verimli ve etkili bir şekilde sürdürülmesinde önemli bir yere sahip olan bu unsurların araştırmacılar tarafından dikkate alındığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Ayrıca araştırmacılar, yapılacak yeni çalışmalara ilişkin; çalışma grubu, model, duyuşsal unsurlar, okuma stratejileri, okuma türleri, okuduğunu anlama, yöntem ve teknik, metin gibi konulara ilişkin daha fazla öneri sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler ve öğretmen adaylarına ilişkin; hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim, strateji, yöntem ve teknik konulara ilişkin daha fazla öneri sunulduğu bulunmuştur. Araştırmada ailelere yönelik; aile eğitimi, model olma, aile içi etkinlikler, farkındalık, kitaplık ve kütüphane, strateji, yöntem ve teknikler, materyal kullanma, okuma sorunları, ortam, okuma türleri ile ilgili konularda öneriler sunulduğuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türkçe
Lisansüstü Tezler
Okuma
Öneriler
Okuma Öğretimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 08.11.2024
Kabul Tarihi: 21.11.2024
Elektronik Yayın Tarihi: 27.12.2024

¹ Dr., Batum Türk Okulu, aydnonall@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0930-9122

² Prof. Dr., Bayburt Üniversitesi, sedmaden@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8024-8182

Examining of the Tendencies of Suggestions in Postgraduate Theses Related to the Field of Reading Learning: Between 2016-2021

Abstract

The study, which was conducted to examine the suggestions about reading teaching in master's and doctoral theses prepared in the field of teaching Turkish as a mother tongue, and to determine their tendencies, was designed according to the qualitative research method. Meta-thematic analysis was used to determine the suggestions in the postgraduate theses that constitute the research data. The material of the study was acquired from the National Thesis Center. As a result, it was reached that the suggestions in the postgraduate theses are mostly presented related to the reading teaching process. This was followed by suggestions for researchers, teachers and teacher candidates, families and students. In the suggestions of the postgraduate theses about the reading process; It was determined that it is presented on issues such as reading habit, text, program/gain, activity, strategy, method and technique, activity, bookcase and library, material, assessment and evaluation, reading strategies and reading types. It is among the results reached that these elements, which have an important place in continued the efficiently and effectively of the reading process, are considered by the researchers. Besides, researchers, relating to new studies to be done; It was concluded that there are more suggestions related to issues such as study group, model, affective elements, reading strategies, reading types, reading comprehension, method and technique, and text. Relating to teachers and teacher candidates; It was found that there are more suggestions related to issues such as in-service and pre-service training, strategy, method and technical issues. For the families examined in the study; It was reached that it is presented suggestions related to issues such as family education, modeling, family activities, awareness, library and library, strategy, methods and techniques, problems of reading material, environment, types of reading.

Keywords

Turkish
Postgraduate theses
Reading
Suggestions
Reading teaching

About Article

Sending Date: 08.11.2024
Acceptance Date: 21.11.2024
Electronic Issue Date: 27.12.2024

GİRİŞ

Metin Okuma, harf ve semboller aracılığıyla zihinde anlam kurma sürecidir. Türkçe Sözlük'te (TDK, 2022) "bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya düşünceyi anlamak, yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek" olarak tanımlanmıştır. Karatay (2010, s.459) okumayı "görme, dikkat, odaklanma, algılama, hatırlama, ilişki kurma, çözümlenme ve yorumlama gibi birbirinden farklı, duyuşsal ve bilişsel bileşenlerin eşgüdümü işletilmesine dayanan bir anlam kurma

çabası” olarak belirtmektedir. Tanımlardan anlaşılacağı üzere okuma sadece sembolleri seslendirmek değil aynı zamanda zihinsel bir süreci de ifade etmektedir. Nitekim Güneş (2016, s.130) okumanın; görme, anlama ve zihinde yapılandırma gibi zihinsel ve fiziksel birtakım süreçler içerdiğini ifade etmiştir.

Okuma sadece temel okuryazarlık becerisinin ötesinde ömür boyu devam eden bir süreçtir. “Okuma evde, işte, televizyonda, elektronik ortamda kısaca hayatın her anında kullanılmaktadır” (Önal, 2020, s.17). Okul sıralarında edinilen okuma becerisi bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi üzerinde belirleyici rol oynar. Bunun yanı sıra okuma bütün dil becerilerinin gelişimini desteklediği gibi diğer derslerin de anlaşılmasında başat rol oynar. Temizkan’ın (2007) da ifade ettiği gibi “okuma ders kitaplarının kolayca okunup anlaşılmasına yardım eder. Eleştirme ve değerlendirme alışkanlığı kazandırır, söz dağarcığını zenginleştirir, yazılı ve sözlü anlatım gücünü geliştirir, dil bilgisi kurallarını daha iyi kavramaya yardım eder, yazım ve noktalama kurallarının doğru kullanılmasına yardımcı olur (s. 21). Hayatı anlamlandırma sürecinde bireye daima katkı sağlayan bu beceri günümüzde daha da önem kazanmıştır. Enformasyonun her geçen gün katlanarak arttığı bu çağda bilgi yoğunluğu içinde doğru bilgiyi bulma ve zihinde yapılandırma ancak okuma becerisi belirli bir yetkinliğe ulaşmış kişilerce yapılabilmektedir. Bu anlamda “okuyan, okuduklarını anlayan, araştıran, sorgulayan, eleştiren nesiller; bilgiyi üretme ve bilgiyi yeniden şekillendirip yeni yaşama uyarlama konusunda özyeterliliğe sahip olurlar” (Epaçan, 2018, s.618).

Okuma becerisinin öğretiminin nitelikli yapılmasında bilimsel çalışmaların varlığı önemlidir. Bu sayede okuma ile ilgili sorunlar asgari düzeye inebilir, öğretim programları ve ders kitapları daha nitelikli hâle gelebilir. Bunun yanı sıra öğretmenlere okuma öğretimi sürecinde model olabilecek uygulamalar ve kavramsal bilgiler sunulabilir. Bu bilimsel çalışmalar içinde lisansüstü tezlerin varlığı ise ayrı bir önem sahiptir. Çünkü lisansüstü tezlerde okuma becerisinin çeşitli boyutları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bundan dolayı okuma becerisine yönelik yürütülen lisansüstü tezlerdeki bulguları, sonuçları ve önerileri belirlemek önemlidir. Alanyazında da okuma becerisine yönelik yazılmış lisansüstü tezleri inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır. Örneğin; Ceran, Aydın ve Onarıcıoğlu (2018) 2006-2016 yılları arasında okuma becerisini temel alarak hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemiştir. Doğan, Güneş ve Demir (2022) eleştirel okuma hakkında yapılan lisansüstü çalışmalarının genel görünümü ortaya koymuşlardır. Maden (2020) akıcı okuma üzerine, 2020 yılına kadar hazırlanmış olan lisansüstü tezler üzerine bir araştırma yapmıştır. Karadağ (2014) 2000-2012 yılları arasında okuma ilgisi, alışkanlığı ve tutumları ile ilgili ilköğretim düzeyinde yapılmış lisansüstü tezlerin karşılaştırmalı bir analizini yapmıştır. Topal, Ongun ve Arıcı (2022) tarafından yapılan bir araştırmada okuma eğitimiyle ilgili olarak hazırlanan tezlerde en fazla öğretmenlerin geliştirdiği etkinlik uygulamalarının kullanıldığı belirtilmiştir. Ercan Güven (2022) 2001-2022 yılları arasında yazılmış olan anlama becerilerini konu alan doktora tezlerinin değerlendirmiştir. Bu araştırmalar okuma becerisi ile ilgili tezleri; konu, yıl, üniversite, tür, örneklem gibi değişkenler açısından inceleyip değerlendirmiştir. Ancak ilgili alanda hazırlanan lisansüstü tezlerde sunulan bilimsel önerileri tüm yönleriyle değerlendiren bir araştırma bulunmamaktadır. Bu gerekçeden hareketle araştırmada, Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerdeki okuma becerisine yönelik sunulmuş olan önerilerin tespit edilip incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1-Okuma ile ilgili önerilerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2-Okuma öğretimi süreciyle ilgili önerilerin konulara göre dağılımı nasıldır?
- 3-Araştırmacılara yönelik önerilerin konulara göre dağılımı nasıldır?
- 4-Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik önerilerin konulara göre dağılımı nasıldır?
- 5-Ailelere ve öğrencilere yönelik önerilerin konulara göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

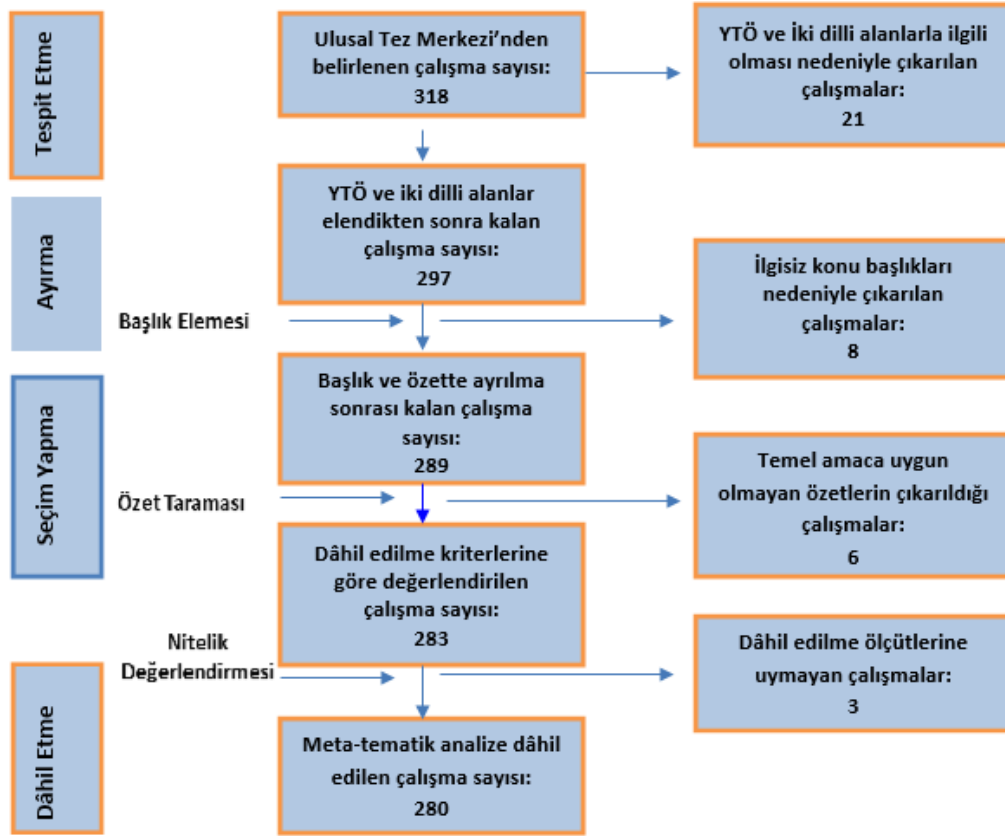
Araştırma Deseni

Araştırmada, 2016-2021 yıllarını kapsayan ana dili Türkçe eğitimi okuma öğrenme alanıyla ilgili lisansüstü (yüksek lisans/doktora) tezlerdeki önerileri incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada meta-tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Meta-tematik analiz; belirli bir araştırma konusunda ulusal ve/veya uluslararası alanda çalışılmış araştırmalara ait verilerin ortak bir düzlemde ele alınarak yeniden tema ve kodlar oluşturularak ifade edilmesi ve anlam kazandırılması olarak tanımlanabilmektedir (Batdı, 2019, s. 11). Belge/doküman incelemesine dayalı, sözel/metinsel içerikli bir analiz süreci içeren meta-tematik analiz, tema ve kodlar oluşturularak çalışmaların nitel bulgularını birleştirme amacı taşımaktadır (Batdı, 2017). Meta-tematik analiz, çeşitli araştırmalarda ortaya çıkan temaları inceleyerek bu temaları daha geniş bir bağlamda analiz etmeye yönelik bir yöntemdir. Bu analiz yöntemi, özellikle belirli bir konuya dair farklı çalışmalarda bulunan temaların sentezlenmesiyle, ilgili fenomen hakkında daha kapsamlı bir anlayış geliştirmeyi hedefler (Noblit & Hare, 1988; Paterson, Thorne, & Canam, 2001).

Veri Toplama Süreci

Verileri toplamak için Okuma Eğitimi Tez Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Formda tarih, tür (yüksek lisans, doktora), tez adı, yazar, başlık ve özet kategorileri bulunmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, 2016-2021 arasında kısıtlamasız ve ana dili Türkçe öğretimi okuma öğrenme alanıyla ilgili lisansüstü tezler dikkate alınmıştır. İçinde okuma eğitimiyle ilgili öneri bulunmayan tezlerle Yabancılar Türkçe öğretimi (YTÖ) ve iki dilli alanlarda hazırlanan tezler incelemeye alınmamıştır. Araştırmanın verilerine ulaşmak için Ulusal Tez Merkezi'ndeki tez arama kısımlarına; Türkçe, Türkçe öğretimi, Türkçe eğitimi, okuma becerisi, okuma öğretimi ve okuma eğitimi anahtar sözcükleri yazılmıştır.

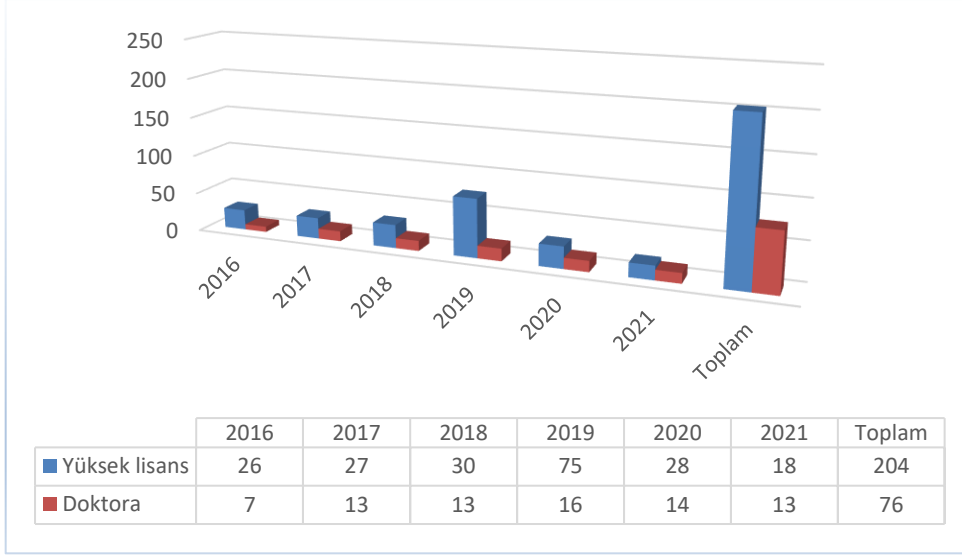
Ulaşılan tezler Okuma Eğitimi Tez Değerlendirme Formu'na yazılmıştır. Moher ve diğ. (2009) tarafından geliştirilen Batdı (2019) tarafından uyarlanan akış diyagramı (PRISMA) bu araştırmada lisansüstü tezlerin meta-tematik analizini yapmak amacıyla kullanılmıştır. Veri toplama işlem ve sürecini içeren diyagram Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Veri Toplama İşlem ve Süreç Diyagramı (Batdı, 2019).

PRISMA diyagramından anlaşılacağı üzere, Ulusal Tez Merkezi'nde okuma eğitimiyle ilişkin 318 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların yıl aralığı 2016-2021 olarak kısıtlanmıştır. İlgili yıllar arasında okuma eğitimine ilişkin tespit edilen 318 çalışmanın 21'i YTÖ ve iki dilli konu alanlarını içermesi nedeniyle çıkarılmıştır. Bu konularla ilgili lisansüstü tezler çıkarıldıktan sonra geriye 297 araştırma kalmıştır. Kalan tezlerin 8'i başlık ve özetin içeriğine ilişkin yürütülen incelemede veri setinden çıkarılmıştır. Çünkü bu araştırmaların başlıkları uygun gibi görünse de içerik olarak okuma eğitiminin unsurları ve amaçlarıyla ilgili olmadığı tespit edilmiştir. Geriye kalan 289 araştırmanın özetlerinin "uygunluk" ölçütü yönüyle incelenmesi sonucu uygunluk göstermeyen 6 çalışma çıkarılmıştır.

Bu araştırmaların başlıkları okuma eğitimini içermesine rağmen özetleri incelendiğinde Türkçe eğitimiyle ilişkili olmadığı anlaşılmıştır. Geriye kalan 283 lisansüstü tezden 3'ünün okuma eğitimiyle ilgili öneriye yer vermediği tespit edildiği için analiz dışı tutulmuştur. Bu gerekçelerle analiz dışında tutulan araştırmaların ardından 280 lisansüstü tez kalmıştır. Bu bağlamda belirlenen tezlerin yıllara göre dağılımı aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

Şekil 2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2’den anlaşılacağı üzere, 204’ü yüksek lisans ve 76’sı doktora tezi olmak üzere okuma öğrenme alanı ile ilgili toplam 280 tez veri kaynağını oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada lisansüstü tezlerdeki öneriler kod, kategori ve temalar bağlamında ele alındığı için içerik analizi tekniği tercih edilmiştir. İlk olarak, okuma öğrenme alanıyla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkilendirilen öneriler Okuma Eğitimi Öneri Değerlendirme Formu’na yazılmıştır. Öneriler forma yazılırken aynı konuyla ilişkili olanlar tek öneri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bir cümlede birden fazla konuyu kapsayan öneriler forma ayrı bir şekilde yazılmıştır. Yine yabancılar Türkçe öğretimi ve iki dilliliği kapsayan öneriler analiz dışı bırakılmıştır. Son olarak, araştırmacıların Okuma Eğitimi Öneri Değerlendirme Formu’na ayrı olarak kodladıkları veriler bir araya getirilmiştir. Bu şekilde araştırmanın nihai verileri elde edilmiştir. Bu işlemlerin sonucunda toplam 2230 öneri tespit edilmiştir. Elde edilen bu öneriler kod, kategori ve temalara aktarılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliğini sağlama adına çalışma sürecinin her aşamasının detaylı bir şekilde anlatılmasına dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra Maxwell’in (1992) nitel çalışmalarda geçerlilik ölçütleri ile meta-tematik analiz yöntemi uygulama ölçütleri bağlamında araştırma yürütülmüştür. Bu kapsamda okuma eğitimiyle ilgili tüm tezleri detaylı bir biçimde incelemek amacıyla ulaşılan tezler Okuma Eğitimi Tez Değerlendirme Formu’na kaydedilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmacıların tespit ettiği kod, kategori ve temalar okuma eğitimi alanının unsurlarıyla ilişkili olmasına dikkat edilmiştir. Bunun için de okuma eğitimiyle ilgili alanyazında makale, kitap, tez, bildiri ve diğer bilimsel çalışmalardan kodlama ve tema oluşturma sürecinde faydalanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçların güvenilirliğini ortaya koyabilmek Baxter ve Jack’in, (2008) belirttiği gibi araştırmanın güvenilirliği zamana göre değişmezliği, bağımsız uzmanlar veya puanlayıcılar arasındaki uyumu ve iç tutarlığının sağlanması ile mümkündür. Bu kapsamda çalışma sürecinde kategorilere ne derece tutarlı kodlama yapıldığı ve zamanla dikkatten kaçan verilerin olup olmadığını belirlemek için kodlayıcılar lisansüstü tezlerdeki önerileri 3 hafta arayla iki kez okunup kodlanmıştır.

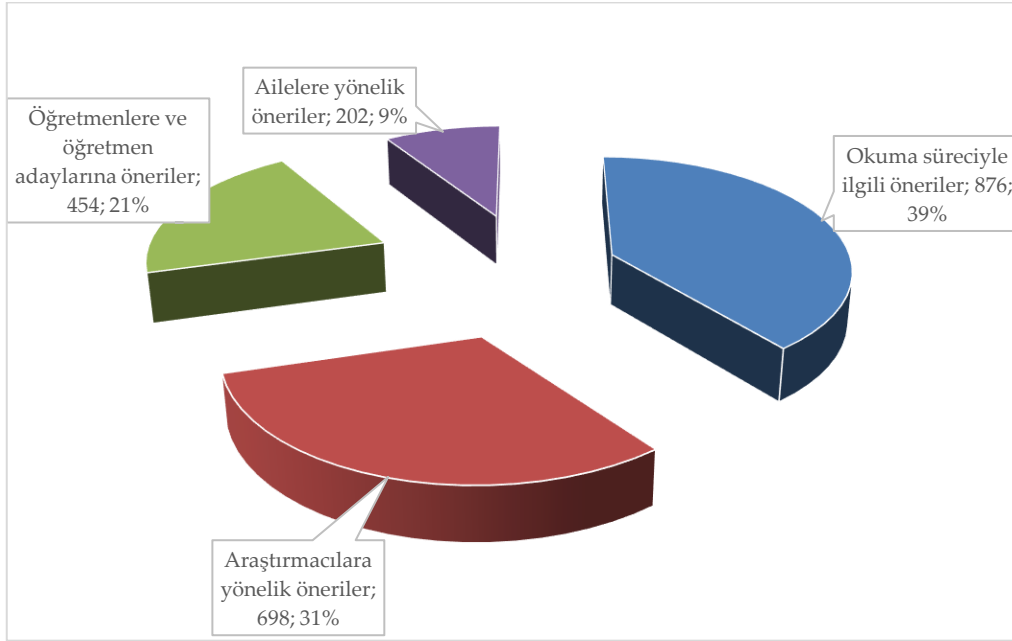
Önerilerin analizi yapılırken ayrı bir bağımsız nitel araştırma uzmanı yardımıyla kodlamalar yapılmış, bu kodlamalar arasındaki tutarlığın Miles ve Huberman'ın (1994, s. 64) güvenilirlik formülüne göre (Güvenirlik= Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) .90 olduğuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinin detaylı olarak belirtilmesi ile iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Önerilerin anlaşılabilirliğini artırmak için de örnek öneri tablolarından ve şekillerden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, yüksek lisans ve doktora tezlerinde yer alan yazma öğrenme alanı ile ilgili öneriler çeşitli değişkenler (okuma eğitim süreci, araştırmacılar, öğretmen ve öğretmen adayları, aile) açısından incelenmiş ve ulaşılan bulgular şekil ve tablo olarak verilmiştir.

Okuma ile İlgili Önerilerin Yıllara Göre Dağılımı

Okuma öğrenme alanı ile ilgili yazılan tezlerdeki önerilerin konularına göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmiştir.

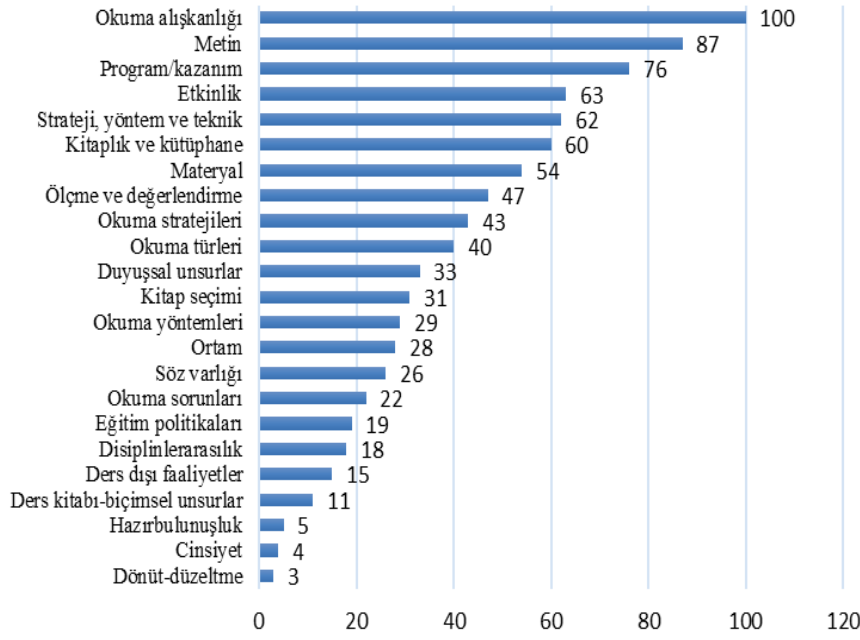

Şekil 3. Okuma ile İlgili Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Şekil 3'de görüleceği üzere okuma öğrenme alanı ile ilgili en fazla önerinin okuma süreciyle (f=876) ilgili sunulduğu tespit edilmiştir. Bunu da sırasıyla araştırmacılara (f=698), öğretmenlere ve öğretmen adaylarına (f=454), ailelere (f=202) yönelik öneriler takip etmektedir.

Okuma Süreciyle İlgili Konuların Yıllara Göre Dağılımı

Okuma süreciyle ilgili önerilerin konularına göre dağılımı Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Okuma Süreciyle İlgili Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Şekil 4'te okuma süreciyle ilgili önerilerin konulara göre dağılımı görülmektedir. Anlaşılacağı üzere en fazla okuma alışkanlığı (f=100) ve metin (f=87) konuları üzerine öneriler sunulmuştur. Bunu da sırasıyla program/kazanım (f=76), etkinlikler (f=63) strateji, yöntem ve teknik (f=62) ile ilgili önerilerin takip ettiği tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra kitaplık ve kütüphane (f=60), materyal (f=54), ölçme ve değerlendirme (f=47), okuma stratejileri (f=43), okuma türleri (f=40), duyuşsal unsurlar (f=33), kitap seçimi (f=31), okuma yöntemleri (f=29), ortam (f=28), söz varlığı (f=26), okuma sorunları (f=22), eğitim politikaları (f=19), disiplinlerarasılık (f=18), ders dışı faaliyetler (f=15) ve ders kitabı (f=11) öneri sunulan diğer konulardandır. Öte yandan okuma ile ilgili hazırlanan tezlerde hazırbulunuşluk (f=5), cinsiyet (f=4) ve dönüt-düzeltilme (f=3) ile ilgili önerilerin az sunulduğuna ulaşılmıştır.

Araştırmacıların sundukları önerilerin bazıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Okuma Süreciyle İlgili Öneriler

Temalar	Örnek öneriler
Okuma alışkanlığı	Öğrenciler kitap fuarlarına götürülmeli, kütüphaneden kitap alma, okuma yarışmaları etkinlikleri düzenlenmelidir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak için projeler üretilmelidir. Öğrencilerin kitaba erişimlerini artırmak amacıyla ilgilerini çekecek kampanyalar yapılmalıdır.
Ders kitabı/metin	Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin uzunlukları, dil bilgisiler nitelikleri ve görsellikleri uygun olmalıdır. Metinler öğrencilerin dil, gelişim ve sınıf seviyelerine uygun olacak şekilde ders kitaplarına alınmalıdır.
Program/kazanım	Programlarda okuma stratejileri yönelik kazanımlara yer verilmelidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na PISA göz önünde bulundurularak yeni okuma türleri ve biçimleri yer almalıdır.
Etkinlik	Okuduğunu anlama etkinlikleri ve okuma stratejilerini kullanma etkinliklerine daha çok yer verilmelidir. Öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarına yönelik okuma etkinlikleri düzenlenmelidir.

Kitaplık ve kütüphane	Sınıf kitaplıkları ve okul kütüphaneleri öğrencilerin ilgileri ve yaş seviyeleri göz önünde tutularak çeşitli kitap türlerini içinde barındırmalıdır. Güncel yayınlarla okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları zenginleştirmelidir.
Strateji, yöntem ve teknik	Türkçe derslerinde, öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek için jigsaw okuma tekniği kullanılabilir. Drama yönteminin okuduğunu anlama ve tutum açısından sürece dahil edilmesi önerilebilir.
Materyal	Öğretmenler okumaya karşı olumlu tutum geliştirmek için teknolojik araçları (akıllı tahta, tablet, ses kaydedici, kamera gibi) eğitim ortamında kullanabilirler. Okuma sürecinde kullanılacak materyaller öğrencilerin ilgilerini çekecek şekilde tasarlanmalıdır.
Okuma türleri	Öğrencilerin okumaya yeni başladıkları dönemde evde de sesli okuma etkinlikleri yapmaları tavsiye edilebilir. Eleştirel okuma becerileri seçmeli veya normal bir ders olarak okutulabilir.
Ölçme ve değerlendirme	Öğrencilerin okuma becerileri tek düze ölçme araçlarından ziyade akran ve öz değerlendirme, rubrik, boşluk doldurma, soru cevap gibi ölçme araçları bir arada kullanılarak ölçülmelidir. Ölçme araçları seviyelendirilmeli. Öğrencilerin ders içindeki durumuna vs. göre öğretmenin seçimine sunulmalı.
Okuma stratejileri	Okuma öncesi, sırası ve sonrasında kullanılacak stratejiler belirlenerek öğrencilerin bunları uygulamaları sağlanmalıdır. Okuma etkinliklerinde üstbilişsel okuma stratejilerin ilişkin uygulamalar artırılabilir.
Duyuşsal unsurlar	Öğrencilerin okumaya ilişkin yüksek kaygılarını düşürecek motive edici okuma çalışmaları yürütülmelidir. Öğrencilerin okuma isteği ve öz yeterlikleri, metinleri anlamalarına doğrudan etki eder. Bu anlamda öğrencilerin okuma öncesi duyuşsal hazırbulunuşlukları sağlanmalıdır.
Okuma yöntemleri	Tekrarlı, yankılayıcı ve sesli okuma yöntemleriyle öğrencilerin akıcı okuma becerileri geliştirilebilir. Okuma tiyatrosu çalışmaları çeşitli okuma türleriyle bir arada kullanılarak öğrencilerin okuma başarıları artırılabilir.
Ortam	Okuma ortamı ses, aydınlatma ve rahatlık açısından uygun olmalıdır. Sınıf ortamında yapılan okuma saatleri değişik yerlerde yapılarak öğrencilere rahat bir ortam sağlanmalıdır.
Kitap seçimi	Çocukların okuma sevgisi ve kitaba olan ilgisinin geliştirilmesi için nitelikli çocuk kitaplarıyla olabildiğince erken tanışmalarının sağlanmalıdır. Nitelikli çocuk kitaplarından oluşan bir programın hazırlanıp, evde aile, okulda öğretmenin desteği ile öğrencilerin okuma becerilerinin desteklenmelidir. Okuma sorunu olan öğrencilere yönelik eğitim programları hazırlanabilir.
Okuma sorunları	Okuma sorunları olan öğrencileri tanılama çalışmaları yaparak soruna yönelik uygun yöntemler ve tekniklerle çözüm üretilmeye çalışılmalıdır. Okuma öğretiminde sözcük öğretimine yer verilmelidir.
Söz varlığı	Okuma sürecinin belirleyicisi olan söz varlığı unsurlarının etkin bir şekilde kazanılması için sınıf seviyesine göre kelime listeleri oluşturulmalıdır. Okuma becerisi tüm derslerde kazandırılması gerekmektedir.
Disiplinlerarasılık	Okuma öğretimi tüm derslerde yer almalı ve öğrencilerin hayat boyu öğrenen bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlanmalıdır.
Ders dışı	Okul dışında da okuma ve okuduğunu anlama uygulamalarının yapılması gerekmektedir.

faaliyetler	Kütüphane, kafe, açık hava gibi ortamlarda da okuma çalışmaları yapılarak okumayı gerçek hayatın da bir parçası olduğu öğrencilere sezdirilmelidir.
Eğitim politikaları	Okuma becerisinin geliştirilmesine ilişkin seçmeli bir ders olabilir. Okuma becerisini geliştirmeye yönelik kapsamlı bir politika belirleyerek öğrencilerin akademik başarılarını artırabilir ve hayat boyu öğrenen bireyler yetişmesine katkı sağlayabilir
Ders kitabı-Yazım ve biçimsel unsurlar	Ders kitaplarındaki görseller öğrencinin yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır. Ders kitaplarındaki yazım ve noktalama yanlışlarına dikkate edilerek öğrencilere sunulmalıdır.
Hazırbulunuşluk	Çocukların okumaya hazırbulunuşluklarını sağlamak için ilgilerini çeken aktif öğrenme teknikleriyle işbirlikli etkinlikler yapılmalıdır. Başlık, alt başlıklar, görseller ve anahtar kelimeler gibi ipuçlarının kullanımı öğretilerek öğrencilerin okuma öncesi hazırbulunuşluğu sağlanabilir.
Cinsiyet	Kız ve erkek öğrencilerin okuma becerilerini artırmak cinsiyetlerine uygun okuma materyalleri aracılığıyla etkinlikler yapılabilir. Erkek öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ve okuduğunu anlama becerisini arttıracak ilgi, beceri, yetenek ve ihtiyaçlarına hitap edecek okuma çalışmalarına yer verilmelidir.
Dönüt-düzeltilme	Öğrencilerin okuma başarılarına yönelik doğrudan veya dolaylı olumlu geribildirimler sunulmalıdır. Okuma bittiği anda dönüt verilmelidir.

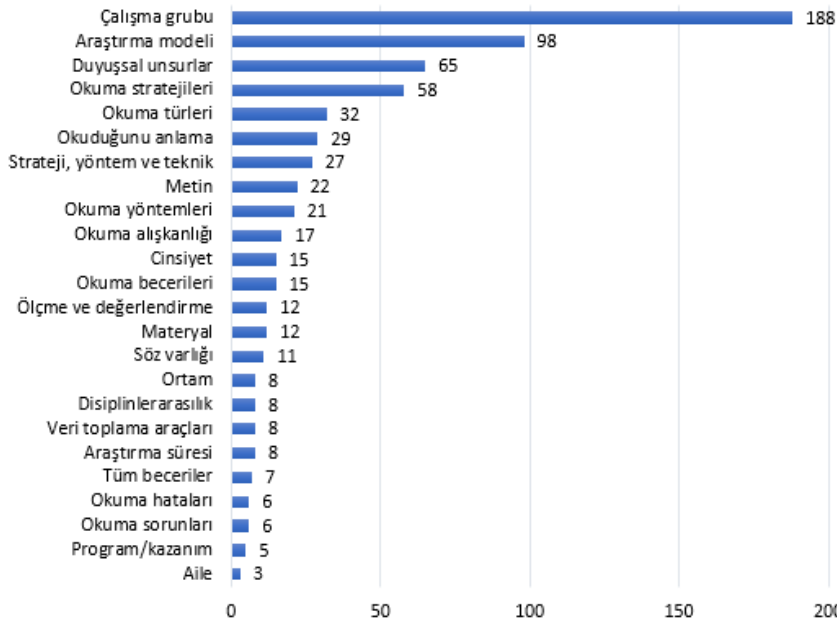
Tablo 1'den anlaşılacağı üzere, lisansüstü tezlerdeki önerilerde okuma becerisini ilgilendiren birçok konu üzerinde durulmuştur. Özellikle okuma alışkanlığı üzerine çok fazla öneriler getirilmiştir. Araştırmacılar, öğrencilerin okul içi ve okul dışı çeşitli etkinliklerle ve projelerle okumaya teşvik edilmesine, kitaplık ve kütüphanelerin farklı türde kitaplarla donatılmasına ilişkin öneriler sundukları belirlenmiştir.

Bunların yanı sıra ders kitabındaki etkinliklerin üst düzey becerileri geliştirecek nitelikte, metinlerin de öğrencilerin okuma eğilimlerine uygun, türünün güzel örneklerini içermesine ilişkin öneriler getirdikleri tespit edilmiştir. Araştırmacılar çeşitli strateji, yöntem ve teknikler kullanılarak okuma becerisinin geliştirilebileceğini de sıklıkla önermişlerdir.

Bunun yanı sıra okumayla ilgili kazanımların gözden geçirilerek ders kitaplarıyla uyumlu, 21. yüzyıl becerilerini barındıran, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal becerilerini somut bir şekilde ortaya koymalarına fırsat verecek şekilde güncellenmesi gerektiği yönünde önerilerde de bulduklarına ulaşılmıştır.

Araştırmacılara Yönelik Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Araştırmacılara yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. Araştırmacılara Yönelik Konuların Konulara Göre Dağılımı

Araştırmacılara yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 5'te görülmektedir. Anlaşılacağı üzere en fazla çalışma grubu (f=188) konusu üzerine öneride bulunulmuştur. Bunu da araştırma modeli (f=98), duyuşsal unsurlar (f=65) ve okuma stratejileri ile ilgili konuların takip ettiği tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra okuma türleri (f=32), okuduğunu anlama (f=29), strateji, yöntem ve teknik (f=27), metin (f=22), okuma yöntemleri (f=21), okuma alışkanlığı (f=17), cinsiyet (f=15), okuma becerileri (f=15), ölçme ve değerlendirme (f=12), materyal (f=12), söz varlığı (f=11), ortam (f=8), disiplinlerarasılık (f=8), veri toplama araçları (f=8), araştırma süresi (f=8) ve tüm beceriler (f=7) konularında da öneriler sunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmacıların aile (f=3), program/kazanım (f=5) ve okuma sorunları (f=6) ve okuma hataları (f=6) ile ilgili daha az öneriler sundukları bulgular arasındadır.

Araştırmacıların sundukları önerilerde öne çıkanlardan bazıları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Temalar	Örnek öneriler
Çalışma grubu	Öğrencilerin akıcı okuma becerilerini daha kapsamlı değerlendirebilmek adına farklı sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerle daha büyük örnekleme ve farklı sınıf düzeylerinde çalışmalar gerçekleştirilebilir. Araştırmada farklı sınıf ve yaş grupları arasında da çapraz karşılaştırmalar yapılarak, hızlı okuma tekniklerinin farklı sınıf, şube ve kültürel özelliklere ait örneklerdeki durumu incelenebilir.
Araştırma modeli	Okuma alışkanlığı kazandırma konusunda deneysel çalışmalar yapılarak alan yazını zenginleştirilebilir. Yaratıcı okumanın ortaokul ve ortaöğretim kademesinde kullanımına ilişkin deneysel çalışmalar yapılmalıdır.
Duyuşsal unsurlar	Araştırmacılar okuma motivasyonunu arttıracak faaliyetler geliştirerek etkisini inceleyebilirler.

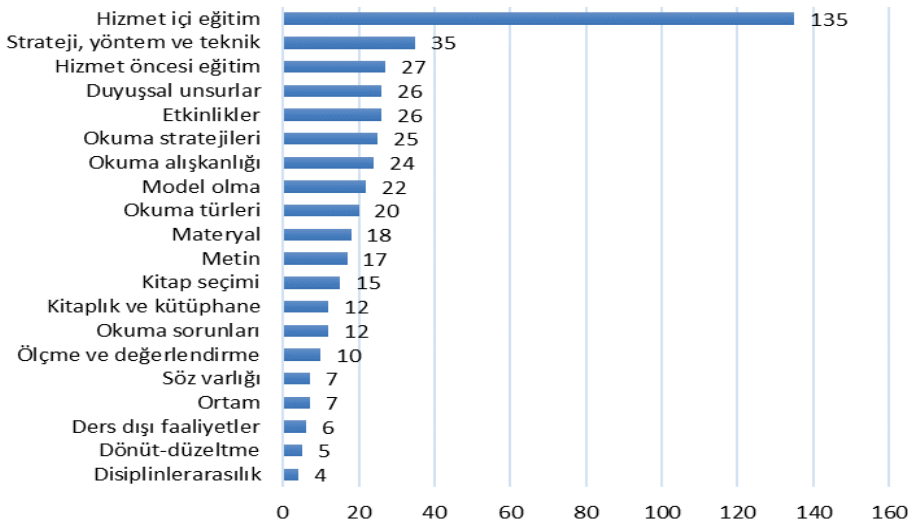
	Öğrencilerin okuma tutumlarına ve okur öz-algılarına etki eden diğer etmenler araştırılabilir.
Okuma stratejileri	Üstbilişsel okuma stratejilerinin öğretiminin okuduğunu anlama üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar yapılabilir. Öğrencilerin okuma strateji üstbilişsel farkındalık düzeylerine öğretmenlerin etkisini tespit etmek amacıyla çalışmalar yapılabilir
Okuma türleri	Okuma becerisinin farklı türleriyle (sesli okuma, sessiz okuma, not alarak okuma gibi) ilgili gerek durum tespitine yönelik farklı çalışmalar yapılabilir. Yaratıcı okumaya ilişkin bilimsel kitapların az olması bu konunun yaygınlaşmasının önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu kapsamda yaratıcı okumaya ilişkin akademik kitapların basılması gerekmektedir.
Okuduğunu anlama	Okuduğunu anlamayla ilişkili alanyazında belirtilen duyuşsal, bilişsel ve üstbilişsel faktörlerin birlikte ele alındığı, okuduğunu anlama başarısının yordanması üzerine daha kapsamlı bir model ortaya koyulabilir. Okuduğunu anlama sürecinde etkili olabilecek farklı değişkenlerle benzer çalışmalar yapılabilir.
Strateji, yöntem ve teknik	Aktif öğrenme tekniklerinin okuma becerisinin kalıcılığa olan etkisi araştırılabilir. Farklı öğretim yöntem ve tekniklerin (hikâyenin yüzü stratejisi, kavram haritaları, zihin haritaları, yaratıcı drama, okuma tiyatrosu vb.) okuma motivasyonuna ve okuma tutumuna etkisi araştırılabilir.
Ders kitapları/metin	Farklı tür ve zorluk düzeyindeki metinler kullanılarak yapılacak araştırmalarda akıcı okuma ve okuduğunu anlama üzerinde metin türleri ve metinlerin okunabilirlik düzeylerinin etkisi incelenebilir. Kişiselleştirilmiş metinler ve diğer metin türlerinin öğrencilerin okuma akıcılığı üzerinde etkisi araştırılabilir.
Okuma yöntemleri	Rehberli okuma yönteminin okuma akıcılığını nasıl etkilediği araştırılabilir. Okuma çemberi yönteminin okuduğunu anlama ve okuma öz yeterlilikleri üzerindeki etkisi farklı kademelerde de tespit edilebilir.
Okuma alışkanlığı	Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada neler yapılabileceği ile ilgili öğretmen görüşleri alınabilir. Kitap okuma alışkanlığıyla ilgili daha önce yapılan araştırmaların uygulamada ne kadar etkili olduğu ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
Cinsiyet	Okuma tutumuna etki edebilecek cinsiyet faktörü üzerine çalışmalar yapılmalı. İlkokul ve ortaokulun bütün sınıf seviyelerinde cinsiyet açısından okuduğunu anlama durumlarını tespit etmek amacıyla araştırmalar yapılabilir.
Okuma becerileri	Alanda yapılacak okuma çalışmalarında ilk olarak okuma becerisini etkileyecek tüm faktörler belirlenmelidir. Sonrasında okuma becerisini geliştirici çalışmalar bu faktörler çerçevesinde yapılmalıdır. Türkiye'nin farklı yıllardaki okuma becerileri karşılaştırılabilir.
Ölçme ve değerlendirme	Araştırmacılar okumanın duyuşsal boyutuna yönelik ölçekler geliştirebilirler. Farklı ölçme araçları kullanılarak (farklı metinler, çoktan seçmeli testler, farklı metin yapıları ve sorular vb.) okuduğunu anlama becerilerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ile alanyazına önemli katkılar sağlanabileceği düşünülmektedir.
Materyal	Materyallerin öğrencilerin okuma hızı, doğru okuma ve okuduğunu anlama performansları üzerindeki etkisi incelenebilir.

	Araştırmacılar e-kitap, sesli kitap, hiper metin gibi farklı okuma araçlarını kullanarak öğrencilerin akıcı okuma ve anlama eğitimi üzerindeki etkilerini araştırabilir.
Söz varlığı	Yapılacak akıcı okuma ile ilgili yeni çalışmalarda öğrencilerin kelime hazineleri ve/ veya ön bilgilerinin durumu da araştırma konusuna dâhil edilebilir. Kelime öğretiminde bağlamı irdeleyen çalışmaların niteliği arttırılmalı, öğrencilerin metnin yüzey yapısından derin yapısına inmesi sağlanmalıdır.
Ortam	Sosyoekonomik çevrenin kelime bilgisi ve okuduğunu anlama üzerindeki etkisinin neden kaynaklandığını araştırılabilir. Okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni okuma becerileri ile ilişkili bir değişkendir. Yerleşim yerlerindeki eğitimsel kaynakların neler olduğu araştırılabilir.
Disiplinlerarasılık	Bu çalışmada kullanılan yöntemle okuma hızı becerisini geliştirmiş öğrencilerin diğer derslerdeki akademik başarılarının etkilenip etkilenmediği incelenebilir. Yaratıcı okumanın Türkçe ve diğer derslerin başarılarına etkisine yönelik bilimsel çalışmalar yapılabilir.
Veri toplama araçları	Akıcı okuma becerileri farklı veri toplama araçları kullanılarak değerlendirilebilir. Okul ve veli anketi kullanılarak öğrencilerin okuma becerileri başarılarını açıklayan başka değişkenler de bulunabilir.
Tüm beceriler	Okuma ve yazmanın birbirini tamamlayan beceriler olduğundan yola çıkılarak yaratıcı okuma ve yaratıcı yazmanın birlikte kullanıldığı farklı araştırmalar yapılabilir. Okuma çemberi yönteminin yazma, dinleme ve konuşma becerilerindeki etkisi tespit etmek için nicel ve nitel çalışmalar yapılabilir.
Araştırma süresi	Bu çalışmada aile ile beş hafta gibi kısa bir sürede yapılan okuma programı öğrenciler üzerinde etkiler göstermiştir. Okumaya yönelik tutum, okuma alışkanlığı, okuma becerisi, okuduğunu anlama gibi okuma alanında aileler ile daha uzun süreli programlar yapılabilir. Okuduğunu anlama stratejilerinin karşılaştırılmalı inceleneceği ve daha uzun bir süreci kapsayan çalışmalara yer verilebilir.
Okuma hataları	Öğrencilerin okuma hatalarının belirlenmesinin yansıra, okuma hatalarıyla birlikte anlama düzeylerinin de ele alındığı araştırmaların yapılması faydalı olacaktır. Okuma hata ve türlerini sosyo-ekonomik açıdan inceleyecek araştırmaların yapılması gerekli görülmektedir.
Okuma sorunları	Okuma güçlüğü yaşayan bu öğrencilerin ilerleyen öğrenim yaşamlarındaki akademik başarıları ve okul davranışları boylamsal olarak araştırılabilir. Okumama nedenleri üzerine öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin ortak kullandıkları ifadeler üzerine daha derinlemesine çalışmalar yapılabilir.
Program/kazanım	Türkçe öğretimi programındaki eleştirel okuma kazanımlarını inceleyen bir çalışma yapılabilir. Müfredatta yer alan akıcı okuma kazanım ve müdahale örneklerinin incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.
Aile	Ailelerin çocuklarına okuma kültürü edindirmek adına yapabileceklerini araştıran çalışmalar yapılabilir. Anne eğitim durumu, anne ile ilgili farklı değişkenlerin de araştırılarak belirlenmesi ve okuduğunu anlama ile arasındaki ilişkinin ortaya koyulması üzerine daha detaylı araştırmalar yürütülebilir.

Tablo 2’de görüleceği gibi araştırmacılar, okuma öğretimi süreci ile ilgili çeşitli çalışma gruplarıyla farklı araştırma modelleri kullanılarak yeni çalışmalar yapılmasına yönelik öneriler getirmişlerdir. Bunların yanı sıra okuma sürecinde duyuşsal unsurların etkili olduğu, yapılacak çalışmalarda bu konu üzerinde durulmasını önermişlerdir. Yine yeni çalışmalarda okuma stratejilerinden, yöntemlerinden, çeşitli materyallerden ve türlerinden faydalanılması gerektiği belirtilmiştir. Bunların yanı sıra araştırmacılar Türkçe Öğretim Programı’nın eksik yönlerine dikkat çekmişlerdir. Bu bağlamda kazanımların okuma becerisi unsurları yönüyle gözden geçirilmesi gerektiğini önermişlerdir.

Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 6’da görülmektedir. Anlaşılabacağı üzere en fazla hizmet içi eğitim (f=135) konusu üzerinde öneride bulunmuşlardır. Bunu da strateji, yöntem ve teknik (f=35), hizmet öncesi eğitim (f=27) ve duyuşsal unsurlar (f=26) ile ilgili konuların takip ettiği tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra da etkinlikler (f=26), okuma stratejileri (f=25), okuma alışkanlıkları (f=24), model olma (f=22), okuma türleri (f=27), materyal (f=18), metin (f=17), kitap seçimi (f=15), kitaplık ve kütüphane (f=12), okuma sorunları (f=12), ölçme ve değerlendirme (f=10), söz varlığı (f=7) ve ortam (f=7) konularında da araştırmacıların öneriler sunduklarına ulaşılmıştır. Öte yandan öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik disiplinlerarasılık (f=4), dönüt-düzeltilme (f=5) ve ders dışı faaliyetler (f=6) ile ilgili daha az öneriler sunulduğu tespit edilmiştir.

Araştırmacıların öğretmen ve öğretmen adaylarına sundukları önerilerde öne çıkanlardan bazıları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Örnek Öneriler

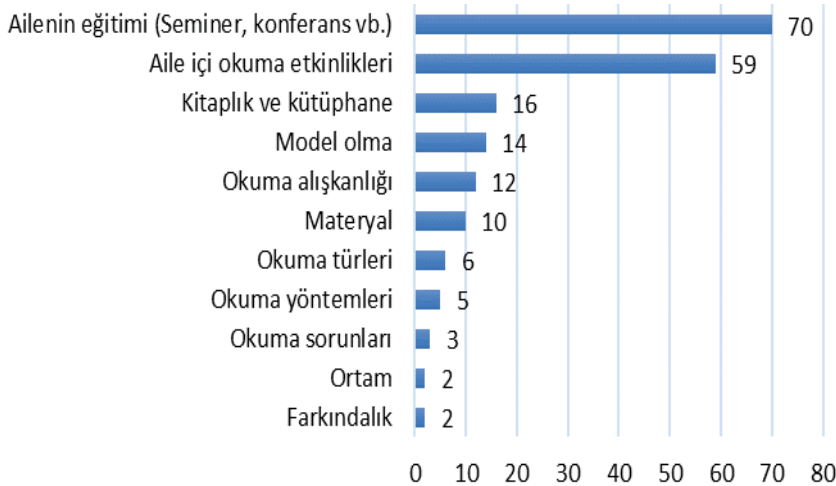
Temalar	Örnek öneriler
Hizmet içi eğitim	Öğretmenlere okuma alışkanlığına yönelik eğitimler verilmelidir. Öğrencilerin okuma farkındalıklarını artırma noktasında öğretmenlere düzenli eğitimler verilmesi gerekir.
Strateji, yöntem ve teknik	Öğretmenler farklı metin türlerinin çözümlenmesinde drama tekniği kullanmalıdır. Öyküleyici metin türlerinin tahlilinde hikâye haritası yöntemi sıklıkla öğretmenlerin kullanması gerekir.
Hizmet öncesi eğitim	Aday öğretmenlere okuma stratejilerinin kullanımına ilişkin eğitimler verilebilir. Aday öğretmenlere görsel okuma ve sunu alanına ilişkin kapsamlı eğitimler sunulmalıdır.
Duyuşsal unsurlar	Öğretmenler okuma öğretimi yaparken olumlu dil kullanmalıdır. Öğrencilerin okuma sırasında motivasyonlarını üst düzeyde tutmaları için dikkat geliştirici çalışmalar yapılmalıdır.
Etkinlikler	Öğretmenler okuduğunu anlama becerisinin küçük yaşta kazandırılmasını sağlayacak etkinlikler sağlamalıdır. Türkçe öğretmenleri okuma kültürü edindirebilmek adına daha fazla etkinlik düzenleyebilir.
Okuma stratejileri	Öğretmenler, okuma stratejilerini kullanma bilinci oluşturmalıdır. Öğretmenler öğrencilere okuduğunu anlama stratejilerini nasıl kullanacakları öğretilmelidir.
Okuma alışkanlığı	Öğretmenler kitap okumayı teşvik edici sosyal etkinlikler düzenleyebilir. Öğretmenlere her eğitim-öğretim yılı başında MEB tarafından bazı kitapların okutulması zorunlu hale getirilmelidir.
Okuma türleri	Eleştirel okuma becerisinin öğretimi yapılırken farklı duyulara hitap eden etkinlikler yürütülmelidir. Öğretmenler sesli okuma çalışmalarını sıklıkla yapmalıdır.
Model olma	Öğretmenler, çocukların görebileceği yer ve zamanda gazete dergi okuyarak çocuklara örnek davranış sergileyerek okumaya özendirmelidirler. Öğretmenler okuma saatlerinde öğrencileriyle beraber kitap okuyarak öğrencilerinin okuma ilgilerini arttırabilirler.
Materyal	Okuduğunu anlamanın öğretilmesinde öğretmenlere materyaller hazırlanabilir. Öğretmenler öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutum geliştirmeleri için farklı teknolojik araçlar kullanabilirler.
Metin	Öğretmenler dijital metinler üzerinde okuma çalışmalarını derste kullanmalıdır. Türkçe derslerinde, öğretmenler tarafından farklı bilişsel düzeylerde sorularla desteklenmiş sürekli, süreksiz, karışık ve çoklu metinlerin kullanıldığı okuma eğitimi verilebilir.
Kitap seçimi	Öğretmenler, öğrencilerin ilgilerine yönelik kitaplarla buluşturmalıdır. Öğretmenler çocukların sevdiği yazarların kitaplarını okutarak okur-yazar buluşması yapabilir.
Kitaplık ve kütüphane	Öğretmenler düzenli olarak okul kütüphanesinin kullanımını sağlamalıdır. Öğretmenler sınıf kitaplığını sınıfta yer alan öğrencilerin ilgilerine göre oluşturabilirler.
Okuma sorunları	Öğretmenler sınıflarında okuma güçlüğü olan öğrencileri tespit ederek, dijital metinler ile tekrarlı okuma çalışması yaparak öğrencilerin akıcı okuma ve anlama becerilerini geliştirebilir. Öğretmenler okuma güçlüğü olan öğrencilerine kişisel eğitimler vermelidir.

Ölçme ve değerlendirme	Öğretmenler okuduğunu anlama becerisi öğretiminden önce öğrencilerin ön koşul becerilerini değerlendirmeli, uygun performans gösterdiklerine dikkat etmelidirler.
	Öğretmenler okuma becerisini bütüncül olarak değerlendirerek çeşitli ölçme araçlarından faydalanmalıdır.
Söz varlığı	Öğretmenler, öğrencileri söz varlığı açısından zengin kitaplara yönlendirmelidir.
	Öğretmenler öğrencilerin sözcük varlığını geliştirecek etkinlikler tasarlamalıdır.
Ortam	Okuma etkinlikleri okul dışında da yapılmalıdır.
	Öğretmenler sınıfta okuma köşesi oluşturabilir.
Ders dışı faaliyetler	Öğretmenler öğrencilerin okuması hakkında aileleri daha sık arayabilir veya bu konuda ev ziyaretleri yapabilir.
	Öğretmenler ders dışı bir ortamda okuma kulüpleri oluşturabilir.
Dönüt-düzeltilme	Öğretmenler, düzeltici dönütler vererek yapacağı okumaların etkisini tekrarlı okuma tekniği ile arttırabilirler.
	Okuma sürecinde ve sonrasında öğrencilerin okuma becerilerine yönelik verilmelidir.
	Okuma becerisinin geliştirilmesi tüm derslerin amaçlarından biri olmalıdır.
Disiplinlerarasılık	Disiplinler arası yaklaşım işlevsel okuma açısından olumlu şekilde değerlendirilebilir.

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere araştırmacılar, öğretmenlerin okuma öğretiminde yetkin olabilmeleri için gerek üniversite gerekse öğretmenlik sürecinde kendilerini geliştirecek kurs, seminer ve hizmet içi gibi eğitimler almaları gerektiğini önermişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin okuma öğretimi sürecinde çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerden, okuma türlerinden ve materyallerden faydalanmaları yönünde öneriler sıklıkla dile getirilmiştir. Yine dijital metinlerin yanı sıra çoklu metin türlerinin de okuma sürecine dahil edilmesine ilişkin önerilerde bulunulduğuna ulaşılmıştır.

Ailelere Yönelik Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Ailelere yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 6. Ailelere Yönelik Önerilerin Konulara Göre Dağılımı

Ailelere yönelik önerilerin konulara göre dağılımı Şekil 7'de görülmektedir. Anlaşılacağı üzere en ailenin eğitimi (f=70) konusu üzerine öneri sunulmuştur. Bunu da aile içi okuma etkinlikleri (f=59), kitaplık ve kütüphane (f=16), model olma (f=14) ve okuma alışkanlıkları (f=12) ile ilgili konuların takip ettiği tespit edilmiştir. Bunların dışında,

materyal (f=10), okuma türleri (f=6), okuma yöntemleri (f=5), farkındalık (f=2), ortam (f=2) ve okuma sorunları (f=3) ile ilgili öneriler sunulmuştur. Araştırmacıların ailelere sundukları önerilerde öne çıkanlardan bazıları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ailelere Yönelik Örnek Öneriler

Temalar	Örnek öneriler
Ailenin eğitimi (Seminer, konferans vb.)	Ailelere okumanın önemini hakkında seminerler düzenlenebilir. Okumanın önemi ile ilgili olarak velileri bilinçlendirmeye yönelik broşür dağıtma, seminerler düzenlemesi gibi çalışmalar yapılabilir.
Aile içi okuma etkinlikleri	Aileler drama çalışması yaparak çocuklarının okumayı sevgisini sağlayabilir. Aileler okuma saatleri düzenleyebilir. Okunan kitaplar bu süreçte değerlendirilebilir.
Kitaplık ve kütüphane	Evde her aile bireyinin sevdiği kitap türlerini barındıran bir kitaplık oluşturulmalı, bu kitaplıkta da mutlaka çocuğun ilgi, istek ve seviyesine uygun kitaplar bulundurulmalıdır. Aileler evlerinde çocukların seviyelerine uygun bir kitaplık oluşturabilir ve çocukların kitap okumaları ödüllendirilebilir.
Okuma alışkanlığı	Velileri öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma sürecine dâhil etmeye yönelik; okuma saatlerine katılmalarını, okul kütüphanesinden faydalanmaları sağlama gibi çalışmalar yapılabilir. Aileler okulda öğretmenle iletişim içinde olarak, çocuklarının kitap okuma durumlarını takip edebilirler.
Materyal	Ev ortamında çocukların ilgilerini çekecek okuma materyalleri temin edilebilir. Ailelerin çocukların ilgilerine hitap edebilecek içeriğe sahip olan okuma materyallerini sağlayabilirler.
Model olma	Veliler, öğrencilere birer okuyucu olarak model olmalı ve gerekirse evde öğrencilere model okuma yapmalıdır. Aileler çocuklarının bulunduğu her ortamda kitap okuyarak onlara model olmalı, kitap okumanın düzenli bir alışkanlık olduğunu benimsetmeye çalışmalıdırlar.
Okuma türleri	Anneler, babalar, ağabeyler, ablalar bu konuda eğitilip tekrarlı okuma yaklaşımı ile akıcı okuma becerilerinin her ortamda geliştirilmesi sağlanmalıdır. Aileler tekrarlı okuma yöntemini okuldaki metinleri ve etkinlikleri evde tekrar okumaları ile çocuklarının gelişimini destekleyebilirler.
Okuma yöntemleri	Aileler çocukları için alternatif olacak farklı okuma yöntemleri öğretmenleri ile iletişime geçerek öğrenebilirler. Velilerin okuyucu tiyatrosu hakkında bilgilendirilmeleri ve sürece katılımları sağlanabilir.
Okuma sorunları	Okuduğunu anlamada güçlük çeken çocuğu olan aileler kişiselleştirilmiş metinleri okutabilir. Anne ve babalar, çocuklarının okuma düzeylerinin farkında olmalı; okuma bozuklukları ve eksikleri varsa, bu eksikliklerin giderilmesi için öğretmenlerle fikir alışverişlerinde bulunmalıdırlar.
Ortam	Evde çocuklara kitap okumaları için uygun ortamlar oluşturulabilir. Evlerinde kendilerine ait çalışma odalarının olmasının öğrencilerin okuduğunu

	anlama düzeylerini olumlu etkilediği anlatılarak, evlerinde fiziki imkânı olan velilerin bu yönde çaba harcamaları tavsiye edilmeli
Farkındalık	Velilerin, öğrencileri okuma davranışına güdülemede ne kadar ekili olduklarının farkına varmaları sağlanmalıdır.
	Veliler, okuma önemi konusunda farkında olmalıdır.

Tablo 4'te görüleceği üzere araştırmacılar, öğrencilerin okuma becerilerinin gelişmesi için ailelerin eğitilmesi gerektiğini sıklıkla önermişlerdir. Bunun yanı sıra, çocukların okuma alışkanlığı kazanması için ailelerin evde kitaplık oluşturmaları ve aile içi okuma saatleri düzenlenmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

2016-2021 yılları arasında yazılmış okuma öğrenme alanı ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerindeki önerilerin eğilimlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada 2016-2021 yılları arasında 204'ü yüksek lisans ve 76'sı doktora olmak üzere okuma öğrenme alanı ile ilgili 280 lisansüstü tez çalışmasının yapıldığı tespit edilmiştir. Lisansüstü tezlerin çoğunun 2019 yılında hazırlanmış olduğu anlaşılmıştır. Alanyazında Türkçe eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri inceleyen Önal ve Maden (2021) araştırmaların bu yıllarda daha çok olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca doğrudan okuma becerisini konu alan araştırmalarda da en çok tezin 2019 yılında hazırlandığına ulaşılmıştır (Çifçi ve Ünlü, 2020; Maden, 2020). Okuma öğrenme alanı ile ilgili 2230 önerinin sunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en fazla önerinin 2019 yılında yer aldığına ulaşılmıştır. Bu sonuç en fazla tezin 2019 yılında yazılması ile açıklanabilir. Konularına göre sınıflandırıldığında en fazla önerinin okuma süreciyle ilgili olduğu belirlenmiştir. Bunu da sırasıyla; araştırmacılara, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yönelik öneriler takip ettiğine ulaşılmıştır. En az önerilerin ise ailelere ve öğrencilere yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Okuma süreciyle ilgili önerilerde; okuma alışkanlığı, metin, program/kazanım, etkinlik, strateji, yöntem ve teknik, etkinlik, kitaplık ve kütüphane, materyal, ölçme ve değerlendirme, okuma stratejileri, okuma türleri konularının daha fazla ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Bunların dışında; okuma yöntemleri, ortam, söz varlığı, okuma sorunları gibi okuma becerisinin alt boyutlarını kapsayan konularda da önerilerde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu konu çeşitliliğinden anlaşılacağı üzere okuma sürecinin farklı boyutları araştırmacılar tarafından dikkate alınmıştır. Aynı zamanda bu durum alanyazında lisansüstü tezleri konuları açısından inceleyen araştırmaların sonuçlarıyla da büyük ölçüde örtüşmektedir. Örneğin; Ceran, Aydın ve Onarcıoğlu (2018) incelemiş oldukları lisansüstü tezlerde; okuma yöntem ve teknikleri, okuduğunu anlama, okuma alışkanlığı ve okuma beceri düzeyi, okuma yazmada yetişkin eğitimi, okuma becerisinin değerlendirilmesi ve okuma güçlüğü ele alınan konular olduğuna ulaşılmıştır. Özdemir (2018) okumaya ilişkin lisansüstü tezlerin eğilimlerini belirlemeye çalıştığı araştırmasında; okuduğunu anlama, okumanın, okuma tutumu, ilgisi, motivasyonu, özyeterliliği, okuma alışkanlığı/kültürü, okuma yöntem ve teknikleri, okuma stratejileri, ders kitapları, öğretim programı, sorunlar ve yeni öğretim yaklaşımları gibi konuların yer aldığını belirlemiştir. Elbir ve Bağcı (2013) okuma eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü tez çalışmalarında; okuma eğitimi yaklaşımları, okuma alışkanlıkları, okuma stratejileri, okuma etkinlikleri, Türkçe dersi programı ve okuma, okuma-anlama ilişkisi, okuma eğitimi ve değerlendirilmesi konularının

bulduğunu saptamıştır. Özçakmak (2018) da Türkçe eğitimi ile ilgili tezlerin konularına göre dağılımını araştırdığı çalışmasında okuma alanını içeren; ekran okuma, görsel okuma ve sunu eğitimi, söz varlığı gibi konuların yer aldığına ulaşmıştır.

Okuma sürecine yönelik önerilerde okuma alışkanlığı üzerinde daha fazla durulduğuna ulaşılmıştır. Zira okuma öğrenme alanı, basılı veya dijital metinleri okuma ve bunlardan anlam çıkarma becerisinin yanı sıra okumanın yaşam boyu alışkanlık hâline getirilmesini de kapsamaktadır. Bu minvalde araştırmacılar dijitalleşen dünyada okuma alışkanlığının geride kaldığını bunun için de okuma alışkanlığının geliştirilmesine yönelik ders içi ve ders dışı faaliyetlerde bulunulmasını önermişlerdir. Ayrıca tezlerde kitap seçimi, kitaplık ve kütüphane konularını içeren önerilerin de olması bu durumun araştırmalarda oldukça önemsendiğini göstermektedir. Özellikle kitap seçimiyle ilgili olarak öğrencilerin okuma eğilimlerinin, cinsiyetlerinin ve yaşlarının dikkate alınması gerektiği önerilmiştir. Bununla beraber okullarda sınıf kitaplıklarının ve okul kütüphanelerinin yetersiz sayıda ve nitelikte kitaba sahip olduğu belirtilmiştir. Nitelikten yoksun ve güncellik içermeyen bu kitapların kütüphanelerde bulunmasının öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına ket vurduğunu, bunun için gerekli iyileştirmelerin yapılması gibi hususlarda öneriler getirildiği belirlenmiştir. Alanyazında konuyla ilgili araştırmalarda da sınıf kitaplıklarının ve kütüphanelerinin okuma alışkanlığının geliştirmede yetersiz olduğuna ulaşılmıştır. Örneğin; Aydoğdu (2020) çalışmasında mevcut kütüphanelerin fiziki ve içerik bakımından öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları karşılamadığını belirlemiştir. Aksoy ve Öztürk (2018) araştırmalarında sınıf kitaplıklarındaki yayın türlerinin çok çeşitli olmadığına ulaşmıştır. Arıcan ve Yılmaz (2010) 54 ilköğretim okulunda yaptıkları çalışmada okulların büyük kısmında kütüphane olmadığını tespit etmiştir. Şahin, İşcan ve Maden (2009) çalışmalarında kütüphanelerde ve sınıf kitaplıklarında bulunan başvuru kaynaklarının, şiir, roman, hikâye vb. kitapların az olduğuna ulaşmıştır. Bu çalışmaların aksine Altunbay ve Uslu Üsten (2020) araştırmalarında kitaplık ve kütüphanelerin kitap türleri ve çeşitlilik açısından zengin olduğunu belirlemiştir. Bu durum kitaplık ve kütüphanelerdeki kitapların tür ve nicelik açısından okullara göre farklılaştığını göstermektedir. Bunların yanı sıra önerilerde, okuma alışkanlığı açısından Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin yetersizliğinin de dile getirildiğine ulaşılmıştır. Alanyazında Maden ve Önal (2020) da Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin okuma eğilimini yeterli düzeyde karşılamadığını tespit etmiştir.

Okuma süreciyle ilgili ders kitaplarındaki metinlere yönelik de çok fazla öneriler getirildiğine ulaşılmıştır. Araştırmacılar özellikle metinlerin niteliği ve niceliği üzerinde durdukları anlaşılmıştır. Bu bağlamda metinlerin, etkinliklerin uygulanmasına imkân sağlayacak şekilde uzunluğa, görsel öğelere ve dil bilimsel yeterliliğe sahip olması gerektiği sıklıkla önerilmiştir. Bununla beraber metinlerin niteliği, öğrenci düzeyine uygunluğu, metinlerin temalara uygun dağılması ve programa uygunluğu da dile getirilen bir diğer önemli önerilerden olduğu anlaşılmıştır. Bu tespitler, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin birtakım ciddi eksiklikler barındırdığını göstermektedir. Alanyazında konuyla ilgili araştırmalarda da metinlerin eksik yönleri dile getirilmiştir. Sözelimi; Küçükçopur, Yolcu ve Fırat (2022) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bazılarının türünün özelliğini taşımadığına ulaşmıştır. Bununla birlikte bazı metin türlerinin de kitaplarda az veya fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Aykut (2022) da çalışmasında ders kitaplarındaki şiirlerin bazılarının çocuğa görelilik kavramı açısından uygun olmadığını belirlemiştir. Kurtoglu Zorlu (2020) toplam metin sayısına göre tema ile kısmen uyumlu ve tamamen uyumsuz metinlerin Türkçe ders kitaplarında yer aldığına ulaşmıştır. Coşkun ve Çetinkaya (2020) Türkçe ders

kitaplarındaki metinlerin başka metinleri okumaya teşvik etmesi açısından yetersiz bulmuştur. Saltık (2018) incelediği Türkçe ders kitaplarında öğrencilerin ilgi alanlarına ve düzeylerine uygun olmayan metinlerin yer aldığı, metinlerin öğrencilerde estetik bir duyarlık oluşumuna kılavuzluk etmediği, okumaya karşı istek uyandırmada ve okuma kültürü edindirmede yeterli olmadığını tespit etmiştir. Türkben (2018) de sınıf düzeyine yönelik hazırlanmış ders kitapları arasında metin türü ve sayılarında bazı farklılıkların olduğunu belirlemiştir.

Metin ve okuma alışkanlığı dışında; program/kazanım, etkinlik, strateji, yöntem ve teknik, materyal, ölçme ve değerlendirme, okuma stratejileri, okuma türleri gibi konularda da önerilerin sunulduğuna ulaşılmıştır. Bu konularda sıklıkla dile getirilen önerilerin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; öğrencilerin okuma becerilerini artırmaya yönelik değişen dünyanın şartları dikkate alınarak kazanımların yapılandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Okuduğunu anlama etkinlikleri ve okuma stratejilerinin kullanımına ilişkin etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca okuma sürecinde drama, istasyon, iş birlikli öğrenme, beyin temelli yöntem gibi aktif öğrenme tekniklerinin kullanılması önerilmiştir. Yine farklı okuma türlerinin, okuma stratejilerini işe koşulması, dijital materyallerden yararlanılması gibi hususlar önerilerde vurgulanmıştır. Bununla beraber okuma becerisinin çeşitli modern ölçme ve değerlendirme araçlarıyla ölçülmesi gerektiği belirtilmiştir. Alanyazında da yukarıda önerilen konularla ilgili hususlar dile getirilmiştir. Sözelimi; Aktaş (2021) araştırmasında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki yaratıcı okumaya yönelik kazanımların az olduğunu tespit etmiştir. Özenç ve Epçaçan (2022) çalışmalarında ders kitaplarındaki okuduğunu anlama sorularının öğrencilerin sınıf ve yaş düzeylerinin dikkate alınmadan hazırlandığına ulaşmıştır. Karatay (2010) öğrencilerin okuma stratejileri ile ilgili bilişsel farkındalık düzeyinin akademik başarıları arasında doğru orantılı olduğunu tespit etmiştir. Kuruoğlu ve Şen (2018) okuma eğitiminin okuma hatalarının azalması yönünde olumlu etkisinin olduğunu belirlemiştir. Erdoğan vd., (2018) de yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin okuma motivasyonlarını olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmacılara yönelik önerilerde; çalışma grubu, araştırma modelleri, duyuşsal unsurlar, okuma stratejileri, okuma türleri, okuduğunu anlama, yöntem ve teknik, metin konuları üzerine daha fazla önerilerde bulunduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra okuma alışkanlığı, okuma yöntemleri, okuma becerileri, ölçme ve değerlendirme, materyal, söz varlığı gibi konularda da önerilerin yer aldığı belirlenmiştir. Bunların dışında araştırmacılar aile, program ve okuma hataları konularında da önerilerde bulduklarına ulaşılmıştır. Bu konu çeşitliliğinden anlaşılacağı üzere araştırmacılar, okuma becerisinin temel boyutlarına yönelik çalışmaların derinleştirilerek genişletilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Nitekim dijitalleşen ve küreselleşen dünyada bilgiyi ezberlemenin önemi kalmamıştır. Artık bilgiye ulaşma yolları ve işe yarar bilgilerin ayıklanması önemli olmuştur (Luciana vd., 2020; Mishra & Mehta, 2017; Alismail & McGuire, 2015). Bu süreçte de anlama becerisi olan okumaya önemli rol düşmektedir. Çünkü; okuma becerisi gelişmiş, okuma türlerini, yöntem ve stratejilerini kullanan öğrenciler dijital dünyaya ayak uydurabilir. Araştırmacılar da sürekli genişleyen okuma öğrenme alanıyla ilgili güncel çalışmaların alanyazına kazandırılmasının gerekliliğini önerilerinde sıklıkla dile getirmişlerdir.

Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik çeşitli konularda önerilerin sunulduğu anlaşılmıştır. Bunların arasında; hizmet içi eğitim, strateji, yöntem ve teknik konularında daha fazla önerilerin yer aldığına ulaşılmıştır. Bu konuların yanı sıra duyuşsal unsurlar,

etkinlikler, okuma türleri, okuma stratejileri, model olma, materyal, söz varlığı, okuma sorunları vb. konularında da önemli sayıda önerilerde bulunulduğu tespit edilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin gerek kavramsal bilgileri gerekse uygulamaya dönük faaliyetleri okuma becerisinin öğretimi sürecinde belirleyici olmaktadır. Bu anlamda Türkçe öğretmenlerinin yapmış olduğu okuma etkinlikleri, hazırlık çalışmaları, geribildirimleri, farklı yöntem teknikleri işe koşabilmeleri, okuma stratejilerini ve okuma türlerini uygulayabilmeleri önemlidir. Ancak araştırmacıların önerilerinde Türkçe öğretmenlerinin ve adaylarının okuma becerisini yürütme noktasında birtakım eksiklerinin olduğu sıklıkla dile getirmişlerdir. Alanyazında da konuyla ilgili çalışmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının okuma öğretimi yürütme hususunda bazı eksiklerinin olduğu belirtilmiştir (Yiğit ve Elkatmış,2021; Türkel ve Dünder, 2020; Karatay ve Dilekçi, 2019; Sulak ve Behriz, 2018). Bu bağlamda Türkçe öğretmenlerinin ve adaylarının sunulan önerileri dikkate alarak eksiklerini gidermesi, okuma öğretiminin amacına uygun olarak yürütülmesi adına gereklidir.

Araştırmada ailelere yönelik; aile eğitimi, model olma, aile içi etkinlikler, farkındalık, kitaplık ve kütüphane, strateji, yöntem ve teknikler, materyal kullanma, okuma sorunları, ortam, okuma türleri ile ilgili konularda öneriler sunulduğuna ulaşılmıştır. Okuma becerisinin edinilme sürecinde ailenin rolü oldukça etkilidir. Çünkü okuma alışkanlığı büyük ölçüde aile ortamında kazanılmaktadır (Aküzüm ve Bars, 2022; Kırs ve Kinay, 2022; Mut ve Gelişli, 2021). Araştırmacılar da çocukların okuma alışkanlığı kazanma sürecinde ailelerin model olması ve aile içi kitap okuma etkinliklerin yapılması, kitap fuarlarına ve kütüphaneye gidilmesi, evde kitaplık oluşturulması konularında öneriler getirmişlerdir. Ailenin okuma öğretiminde rolü olduğu gibi öğrencilerin de okuma sürecinde bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Öğrenciler, okuma sürecine aktif bir şekilde katılım göstermelidir. Bunun için de öğrendiği okuma türlerini ve okuma stratejilerini etkin kullanmalıdır. Araştırmacılar da belirtilen bu hususları dikkate alarak öğrencilerin okuma farkındalığına sahip olmaları, okuma türleri ve stratejilerini kullanmalarına ilişkin önerilerde buldukları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, 2016-2021 yılları arasında okuma öğrenme alanı ile ilgili 204'ü yüksek lisans ve 76'sı doktora olmak üzere 280 lisansüstü tezin hazırlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlerin en fazla 2019 yılında hazırlandığı belirlenmiştir. Söz konusu tezlerdeki önerilerin daha çok okuma süreciyle ilgili olduğuna ulaşılmıştır. Bunu da sırasıyla araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik önerilerin takip ettiği anlaşılmıştır. Okuma süreciyle ilgili en çok önerinin; okuma alışkanlığı, metin ve program/kazanım konuları üzerine sunulduğu tespit edilmiştir. Öte yandan okuma süreciyle ilgili olarak etkinlik, kitaplık ve kütüphane, strateji, yöntem ve teknikle ilgili de önerilerin olduğuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra öğretmenlere yönelik önerilerde hizmeti içi eğitim konusunun daha çok dikkate alındığına ulaşılmıştır. Bu anlamda okuma öğretimi sürecinin daha verimli geçmesi için öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere katılmasının gerektiği vurgulanmıştır.

Ulaşılan sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- Ders kitabı hazırlayıcılar sunulan öneriler doğrultusunda okuma becerisinin gelişimine yönelik daha nitelikli metinler ortaya koymalıdır.

- Okuma materyallerinin dijital çağla uyumlu ve çeşitlilik gösterecek nitelikte olmalıdır.

- Etkinlikler ve materyallerin, okuma stratejilerinin ve okuma türlerinin uygulanmasına imkân verecek niteliğe sahip olmalıdır.
- Yapılacak yeni araştırmaların okuma becerisine yönelik yeni teoriler, kavramlar, ölçekler ve geniş örneklem düzeyinde olması gerekmektedir.
- Öğretmenlerin okuma sürecinde sadece ders kitabındaki etkinliklerden ziyade kendi tasarlayacağı etkinliklerden de faydalanmalıdır. Bu anlamda yüz yüze veya çevrimiçi hizmet içi eğitimlere, konferans, panel vb. eğitimlere katılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, E. ve Öztürk, D. S. (2018). Öğrencilerdeki okuma alışkanlığının öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 143-184.
- Aktaş, E. (2021). 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Okuma Kazanımlarının Yaratıcı Okumaya Uygunluğu. *Journal of History School*, 52, 1758-1784. <http://dx.doi.org/10.29228/joh.50041>
- Aküzüm, L. ve Bars, M. (2022). Ortaokul öğrencilerinin okuma kültürlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, 97-122. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1104146>
- Alismail, H. A. & McGuire, P. (2015). 21st century standards and curriculum: Current research and practice. *Journal of Education and Practice*, 6(6), 150-154.
- Altunbay, M. ve Uslu Üstten, A. (2020). Okuma kültürünün bir göstergesi olarak kitaplık ve kütüphane kullanımı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 916-930. <https://doi.org/10.16916/aded.746742>
- Arıcan, S. ve Yılmaz, B. (2010). 100 temel eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına etkisi ve bu uygulamada kütüphanelerin rolü konusunda öğretmen görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(3), 495-518.
- Aydoğdu, H. (2020). Okuma alışkanlığı ve okul kütüphanelerinin bireysel gelişime etkisi üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(225), 201-226.
- Batdı, V. (2019). *Meta-tematik analiz*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Baxter, P. & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13(4), 544-559.
- Ceran, D., Aydın, M. ve Onarıcıoğlu, A. S. (2018). Okuma eğitimi üzerine yapılan tezlerde eğilimler: bir içerik analizi çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2377-2392. <https://doi.org/10.29299/kefad.2018.19.03.016>
- Coşkun, E., Özçakmak, H. ve Balcı, A. (2011). Türkçe eğitiminde eğilimler:1981-2010 yılları arasında yapılan tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. Uluslararası Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Kurultayı. (8-9 Eylül 2011). Sakarya.
- Coşkun, H. ve Çetinkaya, V. (2020). Öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin edebî zevk ve hoşça giderlik açısından değerlendirilmesi. *Türk Kültürü ve Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 255-272.
- Çifçi, M. ve Ünlü, S. (2020). Türkiye'de çevrimiçi okuma üzerine yapılan çalışmaların analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1368-1385. <https://doi.org/10.16916/aded.755846>
- Doğan, V., Güneş, G. ve Demir, M. K. (2022). Türkiye'de "eleştirel okuma" konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(1), 216-235. <https://doi.org/10.16916/aded.1020136>

- Ercan Güven, A. N. (2022). Anlama becerilerini konu alan doktora tezlerinin değerlendirilmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 40-50. <https://doi.org/10.47479/ihead.1078261>
- Erdoğan, T., Erdoğan Ö. ve Uzuner, F. G. (2018). Yaratıcı drama yönteminin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 297-313. <https://doi.org/10.16916/aded.387462>
- Güneş, F. (2016). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi Yayınları.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 1-17. <https://doi.org/10.9779/PUJE619>
- Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile ilgili bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 457-475.
- Karatay, H. ve Dilekçi, A. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 685-716.
- Kırs, F. ve Kinay, İ. (2022). Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 322-349. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1073930>
- Kuruoğlu, G. ve Şen, N. (2018). Okuma güçlüğü yasayan ortaokul öğrencilerin yaptıkları okuma hatalarının incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulamaları Araştırma Dergisi*, 4(2), 101-110.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(1), 1-11. <https://doi.org/10.24289/ijsser.797498>
- Luciana, N. L. R., Padmadewi, N. N., Artini, L. P. & Budiarta, L. G. R. (2020). Teachers' Readiness in Inserting the 21st Century Skills in the Lesson Plan in Teaching English. *Jurnal Pendidikan Dan Pengajaran*, 53(2), 168-183. <https://doi.org/10.23887/jpp.v53i2.26406>
- Maden, A. (2020). Akıcı okuma ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri: Bir Betimsel Analiz Çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 543-558. <https://doi.org/10.16916/aded.696790>
- Maden, A. ve Önal, A. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin okuma eğilimlerine göre değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 30-41.
- Mut, G. ve Gelişli, Y. (2021). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 92-113.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mishra, P. and Mehta, R. (2017). What we educators get wrong about 21st-century learning: Results of a survey. *Journal of Digital learning in Teacher education*, 33(1), 6-19. <http://dx.doi.org/10.1080/21532974.2016.1242392>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group, T. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of internal medicine*, 151(4), 264-269.
- Narin, A. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 133-144.

- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies*. Sage Publications
- Önal, A. (2020). Çevrim içi iş birlikli öğrenme yönteminin ortaokul öğrencilerinin ikna edici yazma becerilerine ve yazma kaygılarına etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Önal, A ve Maden, S. (2021). Türkçe eğitimi ile ilgili 2015-2019 yılları arası lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 929-941. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.879623>
- Özdemir, S. (2018). Okumaya ilişkin lisansüstü araştırmaların eğilimleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1161-1178. <https://doi.org/10.16916/aded.455560>
- Özenç, E. ve Epçaçan, C. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 90, 147-168.
- Paterson, B. L., Thorne, S. E., & Canam, C. (2001). *Meta-Study of Qualitative Health Research: A Practical Guide to Meta-Analysis and Meta-Synthesis*. Sage Publications.
- Sulak, S. E. ve Behriz, A. (2018). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde öğrencilerine üstbilişsel okuma stratejilerini kullandırma düzeylerinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 393-407.
- Topal, Y., Ongun, A., & Arıcı, B. (2022). Okuma Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri: Bir İçerik Analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 459-471. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1193156>
- Şahin, M., İşcan, A. ve Maden, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarını kullanma durumları (Erzurum ili örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 183-196.
- Yiğit, M. ve Elkatmış, M. (2021). Türkçe ve ilköğretim öğretmenlerinin okuduğunu anlama becerisini kazandırma süreçlerine yönelik bir analiz. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 652-666. <https://doi.org/10.17556/erziefd.795677>